

OUDER WESTLAND

In deze rubriek wordt teruggeblikt op een historische periode of gebeurtenis in Westland.

Hij woont met plezier in Rotterdam, maar leeft misschien wel liever in die verre maasstedelijke buitenwijk die Hoek van Holland heet. Kust, zee en duinen zijn z'n grote passie, die hij professioneel fotograferend combineert met die andere 'afwijking': de bunkers van de Atlantikwall.

▲ Peter de Krom op een Hoekse bunker. Dit is een potentiële ijssalon. FOTO JACQUES ZORGMAN

▲ Duitse soldaten op het Marktplein in 's-Gravenzande. Deze soldaten waren gelegerd bij de Atlantikwall.

FOTO'S: BEELDCOLLECTIE DE KROM

'Einde aan militair tijdperk'

Rien van den Anker

Peter de Krom groeide vrijwel op in de Atlantikwall. Hij ziet in die wereld van zand, helmgras en ruisende branding talloze kunstzinnige beelden, die vele gewone stervelingen ontgaan. Zijn fotoseries over slierten gehandicaptenwagentjes en van mannen die bloot als ware stokstaartjes door de duinen drentelen, verschenen in prestigieuze kranten en magazines in binnen- en buitenland. Ze stonden bijvoorbeeld in NRC en in de Süddeutsche Zeitung.

De Krom, 37 jaar, noemt zich documentair fotograaf. Hij gaat observerend te werk, hij neemt er echt de tijd voor. „Laat ik het zo zeggen: mijn foto's vertellen het verhaal, de tekst komt bij mij op de tweede plaats.”

Hij is oprecht Hoekenees en heeft dus een fascinatie voor zee, duinen en voor bunkers. Na de Bredase Kunstacademie gaf hij zichzelf de opdracht om Hoek van Holland op zijn manier te vereeuwigen. Eerst richtte hij zich vooral op bewoners en toeristen, maar later ook op wat er in Hoek zoal gebeurt.

Inmiddels ligt al wat maar Hoeks is wel vast. „Een fascinerende reis door een soort ondefinieerbare plek, die nooit grip op zichzelf heeft. De bewoners hier weten niet wat ze zijn, ze zoeken naar een identiteit. Dit is een te lang vergeten stukje Rotter-

dam”, filosofeert hij. Het werden vijf artistiek volle, maar sociaal lege jaren. Uiteindelijk verhuisde hij naar Rotterdam, maar kort daarop kocht hij toch ook een zomerhuisje in Hoek van Holland. Dat fungeert sindsdien als bijzondere woonwerkplek.

Inmiddels gaan zijn aandacht en energie uit naar die andere passie: de Hoekse bunkers van de Atlantikwall. Die megalomane Duitse verdedigingslinie, die met tienduizenden bunkers in de

Tweede Wereldoorlog ruim vijfduizend kilometer West-Europese kustlijn verkrachtte. Vanuit zijn Hoekse huisje kan hij de bunkers bijna zien. „Grijs, grijs, grijs, maar door de historie zó kleurrijk.”

Die gigantische brokken beton nemen nu steeds meer bezit van zijn werklevens. Zijn honger naar informatie leidde ondertussen tot zijn nieuwe metier: Adviseur in militair erfgoed, gespecialiseerd in de Atlantikwall. In die rol werkt hij beroeps-

Het is nu erfgoed, ook al stammen ze uit een minder leuke tijd

—Peter de Krom

halve samen met onder meer de provincie Zuid-Holland en de stichting Het Zuid-Hollands Landschap.

„Eigenlijk is die liefde voor bunkers niet zo gek voor een jongetje dat hier is opgegroeid, bijna letterlijk tussen de blokken beton. Dan bouw je thuis je eigen bunkers van grote kartonnen dozen. Tot mijn 16de heb ik oorlogje gespeeld en ik ging ondanks de gevaren op avontuur in de duinen. 's Nachts was ik met vriendjes bezig om bunkers uit te gaven.”

Met deskundige, historische afstand legt hij uit dat 'de bunker' een afsluiting van een militair tijdperk is geworden. Het is een verdedigingsmiddel dat nooit meer terugkomt, dat in een volgende oorlog geheel zinloos is. „Het is nu militair erfgoed en ook al stammen ze uit een minder leuke periode, ze herinneren wel aan een bepaalde tijd.”

Een deel van die bunkers moeten we bewaren, vindt hij. En slechts een deel daarvan moeten we ook echt conserveren. Zeker niet allemaal, want er zijn nog heel veel van die betonblokken.

„En dan moet je je ook nog afvragen of je ze deels niet aan de natuur moet overgeven, zodat ze langzaam zullen verdwijnen. Al was het maar om te laten zien dat ze niet zo onoverwinnelijk zijn en in de tijd ook kwetsbaar zijn geworden. Gewoon verschrompelende iconen van Hitlers Duizendjarige Rijk”, aldus De Krom.

FOCUS

Slapen en ijsjes eten naast dik beton

Inmiddels is de focus van De Krom ook gericht op de door hem in 2013 opgezette stichting Stelling 33. Die heeft onder meer als doel om een aantal bunkers creatief een herbesteding te geven. Maar dan wel zo dat zo'n bunker blijft bestaan en eventueel in oude staat kan worden teruggebracht. Zo is hij bezig met een bunker waarin een ijs-salon kan worden ondergebracht. En in een

vergevoerd stadium is ook een erfgoedlogies, onder de naam BunkBed. Voor die projecten maakt hij gebruik van crowdfunding, maar ook van financiële ondersteuning door de provincie en de gemeente Rotterdam.

De Krom is verder druk bezig met het herinrichten van de afweergeschutplek Stelling 34 aan de Maasdijk. Ooit stonden daar een kanon en enkele mi-

trailleurs. Daar lagen ook loopgraven, die een nieuw betonnen wandelpad worden, gemaakt van stukjes gesloopte bunker. En later worden dit 'groene loopgraven' omdat het hoge gras dan de loopgraven zal gaan vormen.

Lampen

In dat kader worden van bunkerrijzer lampen en kledinghangers gemaakt die De Krom eind deze maand tij-

dens de Dutch Design Week in Eindhoven bij de fameuze hergebruik-kunstenaar Piet Hein Eek te koop gaat aanbieden. Op dinsdag 9 oktober om 20.00 uur spreekt hij bij het genootschap Oud-Westland over de toekomst van het militair erfgoed en de Atlantikwall. De bijeenkomst is in de Noviteit. Bijdrage voor niet-leden: 4 euro. Informatie: stelling33.nl en oudwestland.nl.